

ESIPUHE

Useimmissa maissa lasten on vietettävä 10 000–15 000 tuntia elämästään koulujen tai luokkahuoneiden kaltaisissa oppimiseen tarkoitetuissa tiloissa. Tämän merkittävän kehitysvaiheen aikana oppijat toimivat vuorovaikutuksessa perheenjäsentensä, opettajiensa ja vertaistensa kanssa ja heidän opetuksessaan käytetään monenlaisia oppimateriaaleja ja opetusmenetelmiä. Jotta nämä kokemukset jalostuisivat tehokkaaksi oppimiseksi, on erittäin tärkeää, että oppimista varten luodut fyysiset ja psyykkiset ympäristöt ovat turvallisia, haastavia ja opetukseen soveltuvia. On ehdottomasti taattava, että *kaikki* lapset oppivat tarpeelliset taidot, että opetus parantaa heidän elämänlaatuaan, että he saavuttavat tasa-painon itsenäisyyden ja keskinäisen riippuvuuden välillä ja että he saavat valmiudet elää täyttä ja tyydyttävää elämää täysipainoisina kansalaisina ja kulttuurinsa jäseninä. Heillä on kehityssään oikeus odottaa, että heidän oppimistaan ohjaavat opettajat soveltavat opetuksessa parhaita mahdollisia tieteelliseen näyttöön perustuvia menetelmiä.

Edellä mainitut haasteet eivät ole vähäpätöisiä niille lapsille, joilla on eri syistä johtuvia tuen tarpeita ja jotka kohtaavat oppimisensa ja kehityksensä kannalta merkittäviä haasteita. Nämä lapset muodostavat 10–15 prosenttia koulujen oppilaista. Heidän erityisen tuen tarpeensa ovat vaihtelevia: sensorisia, fyysisiä, älyllisiä ja emotionaalisia. Ne ilmenevät vaikeuksina suoriutua opetussuunnitelman akateemisista vaatimuksista ja saavuttaa omalle kulttuurille ominaisia fyysisiä ja sosiaalisia taitoja ja tyydyttävää itsetuntoa. Heidän erityisen tuen tarpeensa määrä vaihtelee vähäisestä suureen ja heijastaa fysiologiaa ja ympäristötekijöitä. Nämä lapset ovat tämän kirjan keskiössä, vaikka – kuten edempänä huomataan – kirjassa esitellyistä menetelmistä monet ovat yleispäteviä ja soveltuvat kaikille oppijoille.

Tarkastelen ja esittelen tässä kirjassa 27 opetusmenetelmään liittyviä tutkimustuloksia ja niiden perustana olevia ajatuksia. Joissakin menetelmissä on kyse oppimisympäristön järjestämisestä, esimerkiksi inklusiivisesta opetuksesta, yhteistoiminnallisesta ryhmäopetuksesta ja luokkahuoneen ilmapiiristä. Toiset painottavat kognitiivisia seikkoja, esimerkiksi itseohjautuvaa oppimista, muististrategioita ja kognitiivisia käyttäytymisterapioita. Kolmannet käsittelevät käyttäytymismenetelmiä, kuten funktionaalista arviointia ja suoraan opettamista. Neljänsissä on kyse koulutaisoisista menetelmistä ja eri tahojen välisestä yhteistyöstä. Tarkastelen myös sellaisia menetelmiä kuin formatiivinen arviointi ja palaute, tekniset apuvälineet ja oppimismahdollisuuksien takaaminen. Tukeudun esityksessäni useisiin tutkimuksiin ja tutkimusmenetelmiin, jotka liittyvät eri tiedonaloihin, kuten kasvatustieteeseen, psykologiaan, terveystietoon ja teknologiaan.

Olen perehtynyt läpikotaisin jokaiseen opetusmenetelmään liittyviin tutkimustuloksiin, joita opettajien on usein hankala saada käsiinsä, ja olen pyrkinyt tulkitsemaan niitä lukijalle ymmärrettävällä tavalla. Olen hyvin tietoinen siitä, että useimmissa maissa pyrkimys noudattaa standardeja ja velvoitteita on johtanut tilanteeseen, jossa opettajien odotetaan olevan kasvavassa määrin vastuussa sekä oppimistuloksista että niiden saavuttamisessa sovellettujen menetelmien tieteellisestä pätevyydestä. Toivon tästä kirjasta olevan hyötyä näiden odotusten täyttämässä.

Tämä kirja on versonut useasta lähteestä. Ensimmäisenä lähteenäni olen käyttänyt yli 2 000:ta tutkimusta, jotka käsittelevät ala- ja yläkouluikäisten erityistä tukea tarvitsevien oppijoiden opettamista. Jotta kirjan näkökulma olisi mahdollisimman kansainvälinen, olen viitannut tutkimuksiin, joita on tehty muun muassa Yhdysvalloissa, Isossa-Britanniassa, Uudessa-Seelannissa, Australiassa, Kanadassa, Suomessa, Ruotsissa, Tanskassa, Saksassa, Kyproksella, Israelissa, Hongkongissa, Japanissa, Singaporessa, Espanjassa ja Alankomaissa. Toissijainen lähteeni ovat olleet omat kokemukseni – olen toiminut erilaisissa opettajankoulutusohjelmissä ja inklusiivisen opetuksen konsulttina useissa maissa. Kolmantena lähteenäni ovat olleet omat tutkimukseni ja julkaisuni.

Olen tehnyt kirjan nykyiseen painokseen saamani palautteen pohjalta ja laajamittaiseen lisäaineistoon perehdyttyäni merkittäviä muutoksia. Kirjassa on neljä uutta lukua, joiden aiheina ovat kaikkien tarpeet oppimisessa huomioiva suunnittelu, interventioavuste, eri tahojen välinen yhteistyö ja Suomen opetusjärjestelmä. Monia lukuja on myös laajennettu huomattavasti uusien tutkimustulosten sisällyttämiseksi. Lisäksi olen laajentanut koko kirjan tutkimusperustaa sisällyttämällä siihen vuoden 2007 jälkeen julkaistua tutkimusta. Olen myös lisännyt kirjaan yli 350 uutta viitettä ja laajentanut alkuperäisiä viitteitä.

Opetusmenetelmien valintaa koskevan kysymyksen olen ratkaissut alusta lähtien nyrkisäännöllä *seuraa tutkimustuloksia*. Näyttöön perustuvaan opetukseen sitoutumistani lukuun ottamatta minulla ei ole omia teoreettisia intressejä eikä ennakkoluuloja tutkimustuloksista tehtäviä johtopäätöksiä kohtaan. Joissakin tapauksissa jouduin tutkimustulosten mukana alueille, jotka olivat minulle tuntemattomia, esimerkiksi sisäilman laatu ja puhetta tukeva ja korvaava kommunikaatio, kun taas toiset olivat tuttuja, esimerkiksi kognitiivisten strategioiden opettaminen ja behavioristiset lähestymistavat.

Tein heti kirjoittamisen alkuvaiheessa kirjan rakennetta koskevan päätöksen keskittyä opetusmenetelmiin ensin ja erityisopetusmenetelmiin vasta niiden jälkeen. Kerron päätökseni syistä johdannossa.

Ensimmäinen tavoitteeni tätä kirjaa kirjoittaessani on ollut auttaa opetusalan ammattilaisia – opettajaksi opiskelevia, opettajia, rehtoreita, koulunkäynninohjaajia ja heidän kanssaan työskenteleviä ammattilaisia, esimerkiksi koulupsykologeja, erityisopetuksen koordinaattoreita ja koulutussuunnittelijoita – tehostamaan tukea tarvitsevien oppijoiden

opettamista niin erityisopetuksessa kuin tavallisessa luokkahuoneessa. Olen tietoinen siitä, että kiireisten opettajien on käytännössä mahdotonta pysyä ajan tasalla jatkuvasti kasvavasta tutkimuskirjallisuudesta ja sen soveltamisesta opetuksen tarpeisiin. Toivon, että tämä kirja auttaa tutustumaan viimeaikaiseen, tuloksellisia opetusmenetelmiä käsittelevään tutkimukseen, jota on tehty ja tehdään jatkuvasti eri puolilla maailmaa.

Lopuksi on aika esittäytyä. Nimeni on David Mitchell, ja olen kotoisin Uudesta-Seelannista. Olen toiminut inklusiivisen opetuksen ja erityistä tukea tarvitsevien oppijoiden opetuksen konsulttina useissa maissa. Työskentelin urani alussa opettajana, ja erityisalaini olivat erityislahjakkaat lapset. Tämän jälkeen toimin erityistä tukea tarvitsevien oppijoiden opettajia avustavana kasvatustutkijana. Seuraava askel urallani oli työskentely opettajakouluttajana yliopistoissa, enimmäkseen Uudessa-Seelannissa, mutta myös vierailvana professorina ja UNESCO:n neuvonantajana Yhdysvalloissa, Kanadassa, Isossa-Britanniassa, Japanissa, Singaporessa, Kazakstanissa, Etelä-Afrikassa, Etiopiassa ja Uzbekistanissa. Olen tehnyt laajasti tutkimusta erityisopetuksesta ja inklusiivisesta opetuksesta ja ollut mukana johtamassa opettajille ja rehtoreille suunnattua inklusiivisen opetuksen ammatillista kehitysohjelmia. Viimeisimpiin julkaisuihini sisältyvät neljäosainen kirjasarja *Special education needs and inclusive education* (2004), *Contextualizing inclusive education: Evaluating old and new international perspectives* (2005), tämän kirjan ensimmäinen painos (2008) ja kirja, jonka olen toimitannut yhdessä Valerie Karrin kanssa: *Crises, conflict and disability*. Olen myös valmistellut kaksi esitystä Uuden-Seelannin opetusministeriölle. Ne muodostavat tämän kirjan lisäosat: *Education that fits: Review of international trends in the education of students with special educational needs* (2010) ja *Joined-up: A comprehensive ecological model for working with children with complex needs and their families/wahana* (2012).¹

TAVOITTEENI: TEHOKKAAMPAA OPPIMISTA

Kokemukseni alakoulunopettajana, kasvatustutkijana, yliopistotutkijana, isänä ja isoisänä ovat johtaneet minut tiettyihin inhimillistä oppimista koskeviin näkemyksiin, jotka haluan esitellä seuraavaksi.

Tiedostan, että ihmiset havainnoivat ympäristöönsä syntymästään lähtien ja etsivät säännönmukaisuuksia ja merkitystä kokemuksistaan. Näin he oppivat kulttuurinsa kielen ja siihen liittyvät sosiaaliset säännöt ja roolit. He oppivat kävelemään, juoksemaan ja osallistumaan monimutkaisiin vuorovaikutussuhteisiin ja leikkeihin perheensä ja ystäviensä

1 www.educationcounts.govt.nz/publications/special_education; www.minedu.govt.nz/-/media/MinEdu/Files/TheMinistry/Consultation/JoinedUp.pdf

kanssa. He oppivat olemaan luovia, tekemään uusia asioita ja kehittämään uusia ratkaisuja ongelmiinsa. Lyhyesti sanottuna ihmisolennot ovat luonnostaan oppiviaisia.

Tiedostan, että lasten vanhemmat, sisarukset, ystävät ja opettajat toimivat välittäjinä oppimisessa. Suuri osa oppimisesta on kuitenkin itsenäistä, itseohjautuvaa ja spontaania, ja se tapahtuu usein ympäristöä havainnoimalla sekä yrittämällä ja erehtymällä.

Tiedostan, että yleisestä oppimishalusta huolimatta ihmisten välillä on suuria eroja siinä, mitä ja miten he oppivat. Osa eroista selittyy ihmisten biologisten rakenteiden ja toimintojen vaihtelulla, osa taas kulttuurisilla kokemuksilla tai sillä, että jotkut ovat altistuneet esimerkiksi sodan traumoille, konflikteille, luonnonkatastrofeille, riittämättömälle ravinnolle, väkivallalle ja huonoille elinoloille.

Tiedostan kuitenkin myös suuren osan ihmisten välisistä eroista olevan seurausta siitä, että jokaisella ihmisyksilöllä on omat ainutlaatuiset oppimistapansa, motivaationsa, kiinnostuksen kohteensa ja kokemuksensa.

Pidän tärkeänä, että kaikilla lapsilla on oikeus saada laadukasta, omia tarpeitaan vastaavaa opetusta.

Pidän tärkeänä, että vaihtelusta huolimatta jokainen yksilö osaa oppia ja hyötyy kokemusmaailmaansa laajentavasta ja rikastuttavasta opetuksesta.

Pidän tärkeänä, että koulun tehtävä on tehostaa lasten luontaista taipumusta oppimiseen. Tämä tarkoittaa, että opettajien on kunnioitettava lapsia tiedon aktiivisina rakentajina ja suurelta osin kykenevinä ohjaamaan itse omaa oppimistaan.

Pidän tärkeänä, että opettajien on omaksuttava opetuksessaan lapsikeskeinen, kokonaisvaltainen lähestymistapa, jossa kognitiivisten tavoitteiden lisäksi annetaan arvoa myös luovuuden ja emotionaalisen kehityksen merkitykselle.

Lopuksi pidän tärkeänä, että jokaisen opettajan perusvelvollisuus on tunnistaa inhimillinen monimuotoisuus, kunnioittaa sitä sekä edistää kaikkien oppijoiden elämänlaatua.

David Mitchell

Pegasus, Uusi-Seelanti